

Рассмотрены состояние и перспективы развития пищевой промышленности. Освещены развитие хлебопекарской отрасли как системы, которая предусматривает сбалансированное функционирование пищевой промышленности и является ее базовой составляющей. Проанализированы место и роль государства во внедрении ценовой политики и регуляции рынка хлебопекарной отрасли в разрезе пищевой промышленности.

Ключевые слова: пищевая промышленность, хлебопекарная отрасль, ценовая политика.

The state and prospects of development of the food industry. Deals with the development of the baking industry as a system that provides a balanced functioning of the food industry and it is a basic component. The place and role of government in the implementation of price policy and regulatory framework for the baking industry in terms of the food industry.

Keywords: food industry, bakery industry pricing.

Дата надходження до редакції: 25.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК: 354:631.1

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА КРАЇНИ – ЇЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМКИ

К. А. Пилипенко, к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія

Досліджено сутність «продовольчої безпеки», основні завдання та принципи формування продовольчої безпеки. Визначені основні індикатори продовольчої безпеки, які у сукупності характеризують ефективність аграрної політики.

Ключові слова: продовольча безпека, вітчизняне виробництво, аграрна політика, населення, продукти харчування, ефективність.

Постановка проблеми. Формування продовольчої безпеки покладається саме на суб'єкти держави, які несуть безпосередню відповідальність перед населенням за його достатнє забезпечення якісними продуктами харчування. Продукти харчування є важливими та незамінними в життєвості людини. Сільськогосподарська продукція, що є основою харчування, виступає демографічним чинником який є основним для забезпечення природних потреб людини у відтворенні біоенергетичного балансу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

На актуальність проблеми продовольчої безпеки, як пріоритету агропродовольчої політики, вказують численні теоретичні дослідження і узагальнення як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема праці А.І. Алтухова, В.Я. Амбросова, Ю.Д. Білика, В.П. Галушка, О.І. Гойчука, А.В. Гордєєва, Р.М. Дацків, С.М. Кваші, О.В. Кочетков, І.І.Лукінова, Л.О. Мармуль, Р.В. Марков, П.Т. Саблука, В.О. Точиліна, Л.М. Худолій, Г.В. Черевка, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина, наукового доробку вчених, які займаються проблемами національної безпеки.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення понять продовольчої безпеки як структуризованої та системної категорії, що характеризує економічні відносини стосовно продовольчого споживання та якості харчування на різних рівнях людської спільноти. Продовольча безпека в широкому розумінні – це суспільне благо, а тому її забезпечення потребує детального вивчення.

Виклад основного матеріалу. В останні де-

сятиліття, незважаючи на прорив у технологіях та підвищення продуктивності виробництва продовольства, їжа – основне джерело всіх людських потреб – перебуває поза межами досяжності близько мільярда людей в усьому світі. Продовольча безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки. Під продовольчою безпекою слід розуміти такий стан економіки, при якому незалежно від кон'юнктури світових ринків гарантується стабільне забезпечення населення продовольством у кількості, що відповідає науково обґрунтованим параметрами (пропозиція), з одного боку, і створюються умови для підтримки споживання на рівні медичних норм (попит) - з іншого.

За словами Гойчука О.І., продовольча безпека – це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток. За його словами усі потреби людини в узагальненому вигляді дослідники поділили на 13 груп, серед яких на першому місці є продукти, питна вода та безалкогольні напої, що споживаються вдома, і на другому місці – ті самі категорії, але які споживаються в закладах ресторанного господарства, на третьому місці – житло [4]. Проблема продовольчої безпеки, як справедливо зазначає О. І. Гойчук, не має кон'юнктурного характеру. Вона буде існувати доти, поки є держава, визначальним фактором сили і авторитету якої є підтримання відповідного рівня продовольчої безпеки. Підтвердженням цього є правове забезпечення та постійна увага до проблем про-

довольчої безпеки в країнах ЄС.

Дещо по-іншому трактує дане поняття О.В. Кочетков, Р.В. Марков, які вважають, що продовольча безпека – офіційно прийняте у міжнародній практиці поняття, що використовується для характеристики стану продовольчого ринку країни або групи країн, а також світового ринку. Експерти Продовольчої та сільськогосподарської організації об'єднаних націй (ФАО) пропонують продовольчу безпеку розглядати як забезпечення гарантованого доступу всіх жителів планети, країни, регіону до продовольства у будь-який час і обсягах, необхідних для забезпечення активного й здорового способу життя [5].

Продовольча безпека країни за визначенням ФАО – це система, що чітко функціонує для забезпечення всіх прошарків населення харчовими продуктами за прийнятими фізіологічними нормами за рахунок власного виробництва та необхідного імпорту тих продуктів харчування, для виробництва яких немає внутрішніх умов. Останнім часом посилилась роль національної продовольчої безпеки у системі світової продовольчої безпеки. Продовольчу безпеку можна розглядати як забезпечення певного рівня вітчизняного виробництва, що побудоване на засадах або повного самозабезпечення країни, або підтримки критичного мінімуму виробництва продовольства [3].

За твердженням Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН «продовольча безпека існує в тому разі, якщо всі люди в усі часи ма-

ють фізичний і економічний доступ до достатньої кількості безпечної і поживної їжі, що відповідає їх дієтичним та харчовим вподобанням, для забезпечення активного і здорового життя».

Відповідно до визначення продовольчої безпеки в міжнародних угодах, це «такий стан економіки, при якому всім і кожному гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та іншим продуктам в якості, асортименті і обсягах, достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я і відтворення населення країни» [2].

Головна мета досягнення продовольчої безпеки – гарантоване і стійке постачання переробних підприємств сировиною, а населення – продовольством, не схильне до впливу зовнішніх і внутрішніх несприятливих впливів. Досягнення продовольчої безпеки передбачає вирішення низки завдань, для якої характерні для певної країни, регіону, тощо. Проблеми продовольчої безпеки на глобальному (світовому) рівні вирішують міжнародні організації та спеціалізовані органи (ФАО, СОТ, Комітет з продовольчої безпеки тощо). Найважливіша їх функція - сприяння стабілізації економік держав з метою забезпечення необхідного рівня розвитку в людському вимірі. Виконання функцій здійснюється за допомогою чітко поставлених завдань та принципів формування продовольчої безпеки, які наведені на рис. 1.

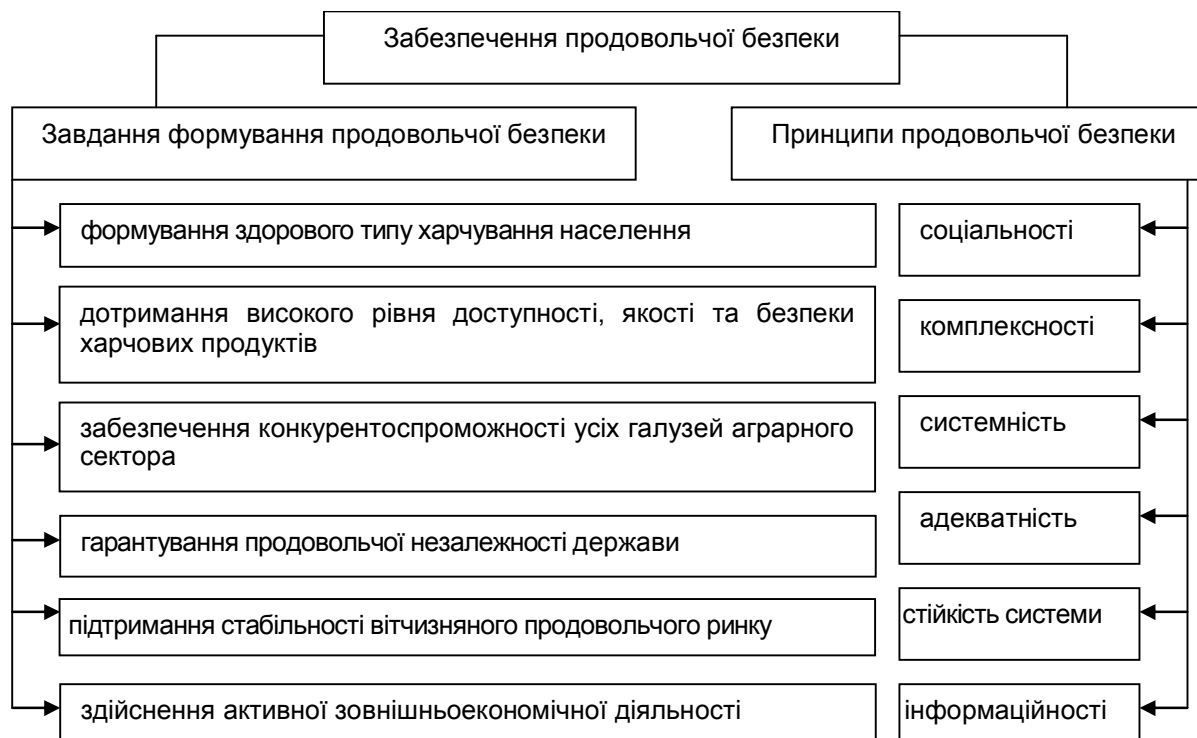

Рис. 1. Забезпечення продовольчої безпеки

Як видно з рис. 1, для виконання поставлених завдань формування продовольчої безпеки характерні наступні принципи:

1) принцип соціальності (передбачає цільову спрямованість цієї системи та кожної її складової на задоволення харчових потреб людини);

2) принцип комплексності (означає одночасний вплив на всі складові системи);

3) принцип – системність (передбачає всебічний підхід до вирішення економічних, соціальних, екологічних та інших аспектів проблеми продовольчої безпеки);

4) принцип – адекватність (полягає у виборі регуляторів, що пов'язано з неоднозначністю їх дії на різних етапах розвитку економічної системи та в умовах зміни кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків);

5) принцип – стійкість системи, обов'язкове дотримання вищевказаних принципів соціальності, комплексності, системності та адекватності незалежно від зміни зовнішнього середовища;

6) принцип інформаційності (інформаційне забезпечення стану продовольчої безпеки) гарантує кожному право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість та безпечність харчових продуктів. Кожен має право на поширення такої інформації, вона ніким не може бути засекречена та ін.

Агропродовольча сфера являє собою один з об'єктів управління аграрної політики, на який покладається завдання формування пропозиції на продовольство. Одночасно потрібним є формування попиту на нього, тому у даному випадку необхідним є системний підхід, що передбачає визначення пріоритетів за кожним напрямом аграрної політики з подальшим їх розглядом у взаємозв'язку. Заходи щодо аграрних товаровиробників та переробних підприємств доповнюються заходами щодо підприємств сфери торгівлі і населення. Продовольча безпека формується на основі холистичного підходу, який передбачає тісний взаємозв'язок між всіма складовими зазначеного процесу.

Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1379 затверджено Методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки [1]. При цьому індикаторами продовольчої безпеки визначено:

1) добову енергетичну цінність раціону людини, що визначається як сума добутоків одиниці маси окремих видів продуктів, які споживаються людиною протягом доби, та їх енергетичної цінності. Граничний (пороговий) критерій встановлений у 2500 ккал на добу, при цьому 55,0 % добового раціону повинні забезпечуватися за рахунок споживання продуктів тваринного походження.

2) забезпечення раціону людини основними видами продуктів, що визначається як співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональною нормою.

3) достатність запасів зерна у державних ресурсах, що визначається як співвідношення між

обсягами продовольчого зерна у державному продовольчому резерві та обсягами внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно. Граничним (пороговим) критерієм для зазначеного показника вважається його 17,0 % рівень, що відповідає 60 дням споживання.

4) економічну доступність продуктів, що визначається як частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств. Граничним (пороговим) критерієм для зазначеного показника вважається його 60,0 % рівень.

5) диференціацію вартості харчування за соціальними групами, що відстежується в динаміці та розраховується як співвідношення між вартістю харчування 20,0 % домогосподарств з найбільшими доходами та вартістю харчування 20,0 % домогосподарств з найменшими доходами.

6) ємність внутрішнього ринку окремих продуктів, що відстежується в динаміці та визначається у натуральному виразі як добуток споживання певного продукту та середньорічної чисельності населення.

7) продовольчу незалежність за окремим продуктом, що визначається як співвідношення між обсягом імпорту окремого продукту у натуральному виразі та ємністю його внутрішнього ринку. Граничним (пороговим) критерієм для зазначеного показника вважається його 30,0 % рівень.

Враховуючи безліч завдань, що визначають проблему продовольства, а також складність їх вирішення, можна зробити висновок про те, що продовольча безпека країни забезпечується сукупністю економічних та соціальних умов, пов'язаних як з розвитком сільського господарства і всього агропромислового комплексу, так і з загальним станом національної і світової економіки.

Висновки. Процес формування продовольчої безпеки передбачає тісний взаємозв'язок між агропромисловою, сільськогосподарською, продовольчою, зовнішньоекономічною політикою, діяльністю щодо забезпечення якості і безпеки продовольства та раціонального харчування населення. Вплив на агропродовольчу сферу, яка формує пропозицію на продовольство, доповнюється заходами стимулювання попиту на нього шляхом реалізації соціальних програм, метою яких є забезпечення достатнього рівня харчування усіх категорій населення, забезпечення ефективної зайнятості, демонополізації продовольчого ринку, здійснення цінової політики щодо обмеження рентабельності та торговельних націнок на базові продукти харчування до економічно об'єктивного рівня.

Список використаної літератури:

1. Деякі питання продовольчої безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України № 1379 від 5 грудня 2007 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 93. – С. 34.

2. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі / Р. М. Дацків // Актуальні проблеми економіки. - 2004. - № 7. - С. 143 - 153.
3. Гордеев А. В. Продовольственная безопасность России / Гордеев А. В., Алтухов А. И., Вермель Д. П. // Аграрная наука. – 1999. - №9. – С. 2-4.
4. Гойчук О. І. Продовольча безпека в Україні і світі / О. І. Гойчук. – К. : Наукметодцентр аграрної науки, 2003. – 114 с.
5. Кочетков О. В. Формування системи показників продовольчої безпеки України / О. В. Кочетков, Р. В. Марков // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С. 142-148.

Исследована сутність «продовольственной безопасности», основные задачи и принципы формирования продовольственной безопасности. Определены основные индикаторы продовольственной безопасности, в совокупности характеризуют эффективность аграрной политики.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, отечественное производство, аграрная политика, население, продукты питания, эффективность.

The essence of "food security", the main objectives and principles of food safety. The basic indicators of food security, which together characterize the efficiency of agricultural policy.

Key words: food security, domestic production, agricultural policy, population, food efficiency.

Дата надходження до редакції: 25.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., доцент Красноручський О.О.